

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a în lăintru monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usoru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 39.

Sibiu, 13/25 Maiu 1878.

Anulu I.

Romanirea magiarilor, fantasia și ficțiune.

(Urmare.)

Propagand'a protestanților între romani dela Ioanu Zapolya până la Leopoldu I.

Sectatorii celor două confesiuni protestante vedindu-se desbinati cu totul de către biserica cea mare apusă, au trecut în ofensivă, și apoi ia-care de în ele s'a cercat a si asigura, pe langa unitatea natională, totu odata și dominiunea bisericească. Religionea r. catholica devenise oșismu vasal'a lor. Dăra, în rapedele progressu ce făcuseră, le mai stă în drumu biserica gr. resaritenă, la care ținea majoritatea preponderantă a populațiunei, adevă romanii. Atunci reformatii protestanti concepura unulu de în planurile cele mai mediativă, adevă de a sparge prin toate institutiunile bisericești resaritene, și a face pe totii romani că se adopte doctrinele calviniane și cu acelea limb'a și nationalitatea magiara. Precumu turcii și arabii, asia și magarii calviniani începura propagand'a lor mai antai în familiile romanesci aristocratice, și precumu se va vedea de în documentele ce se voru cita îndată, camu în 25 de ani dela consolidarea reformatiunei în Transilvani'a, li-a și successu a calvini nu numai pe cele mai multe familii nobile fruntăse a le romanilor, ci și pe una parte de în poporu.

Protestantii adoptaseră maxim'a care ținea, că domnu țierei este domnu și alu religiunei, séu cumu se dicea latinescu: Cujus est regio, illius est etiam religio. Petru Bod, eruditulu parochu unghurescu în comun'a Ighiu de în țienutul cetății Alb'a-Iuli'a, scrisese în prim'a diumetate de în sec. alu 18-lea între altele multe și una scurta istoria a romanilor locuitori în Transilvani'a.) Venerabilele nostru collegu dn. Cipariu, care possede manuscriptele aceluia, în Archivulu seu Nr. 33 de în a. 1870 publică de în acea istoria capu I. „Despre unirea valachilor cu Reformatii.“ Aci P. Bod

1) Brevis Valachorum Transilvaniam incolentium Historia etc. Auctore Petro Bod de Felső Csernátón, verbi divini minister (Manuscriptu).

— Nu ne îndoiu, că omeni ardeleni și mai alesu calvini că Aladár Molnár, Hegedűs, Koos, Réthy, Szathmáry, Békessy etc. etc, cunoscă scrierile lui P. Bod și pe totii ceilalti scriitori calvinesci, că se nu aiba nici o îndoiță despre autenticitatea lor.

premiendu susu atensulu principiu sustiene și elu permițios'a doctrina, după care domnu ori-carei țiere ar fi obligatu se dispuna nu numai de afacerile externe ale acesteia, ci și de credința religioasă a locuitorilor. Spre a proba că acea doctrina era în adevă și aplicată la credința religioasă a Romanilor, elu cită de în cuventele unui articlu de lege alu dietei transilvane, care se țienuse la Sibiu în 13 Decembre 1566, în care cei adunati acolo, adevă aristocrații calvini și patricianii sași, decidu în unanimitate, că religiunea veche este idololatria, inimica virtutilor divine, care trebuie exterminată, mai virtosu dela Valachi, ai caror preoti orbi duc pe orbi, și că atătu pe sene, cătu și pe meserulu poporu l'au aruncatu în curse.2) Asia dăra libertatea consciinței proclamată la începutulu reformatiunei de către auctori ei de în Germani'a și Helveti'a, fu calcată de nou de către asceții sei în Transilvani'a, Banatu și Ungari'a. Cu alte cuvente: reformatii au fostu totu asia de intoleranti și fanatici, că și catholicii, ceea ce se va cunoște și mai luminatu de în descrierea portarei lor ulterioare către biserica romanilor.

Prin doi art. de lege ai dietei dela Sibiu, de în 30 Novembre 1566 se committe poporulu reformati, că se si intenda propagand'a lor mai virtosu p'ntre poporulu romanesc; éra acei romani cari s'aru oppune la doctrinele calvinesci, se stea la disputa religioasă cu episcopulu Georgie alu calvinilor, și deca totu nu aru volé se lapede doctrinele bisericești resaritene și se adopte calvini'a, se fia exilati de în țiera, episcopi, preoti, calugari, ori-căti voru fi. (Art. 36 et 37).

Dieta țienuta la Turd'a în an. 1568 decretase, că principele se pedepsesca pe totii romani căti nu se supunu episcopulu celu calvinescu datu lor.3)

De în dilele principelui Christoforu Bathori avemu unu altu articlu de lege alu dietei de în 16. Aprile 1577, alu carui copinsu este după a mea opiniune, demnu de tota atentiunea historiografilor nostri. În acea lege se spune limpede, că până în acea epoca trecuseră foarte multi (plurimi) romani

2) Cuventele acelei legi; Idololatria virtutibus divinis inimica eradicetur: praecipue vero Valachos, quorum ductores coeci coecos ducunt, atque tam se, quam miseram plebem in foveam deduxerunt.

3) Vedi I. Moldovanu în Archivu Nr. 11 p. 224.

dela religiunea grecescă la cea calviniană reformată, de în cauza că cuventulu lui Ddieu li se predică în limb'a lor, încătu acumu acea parte a poporulu romanescu avea episcopulu (superintendentu) propriu calvinescu; și fiindu-că episcopulu de atunci alu romanilor calvini morise, dieta decretă că se li se dea voia a si alege unu altu episcopulu calvinescu, de în sinulu lor, sub a carui conducere și predicatiuni doctrinele calviniane se pota face progressu și mai mari la poporulu romanesc.4)

Pe cătu tempu reformatii fuseseră strimtorati de puterea imperatulu Romanilor, cutediarea și fanaticismulu lor a trebuit se se mai astempe; după aceea înse proselitismulu calvinescu nu a mai cunoscutu nici unu cumpetu, nici margine. Acei omeni înse au și știutu se si usoredie actiunea lor față cu biserica res. a romanilor. Aristocrații de ambele nationalități, magiara și romana, de în Transilvani'a și partile adnexă, prin adoptarea dogmelor calvinesci și a ritulu helvetianu se contopé într'unu corpu mai solidariu decâtu fusese elu înainte de aceea, pe cătu tempu familiile aristocratice era legate între se-nesi numai cu privilegiulu feudalismulu si prin unu numeru ore-care de casatorii. Potestatea legislativă cu tota administratiunea și cu afacerile politice ale țierei era de multu pusă exclusiv în manile privilegiatilor, că în cele mai multe staturi ale Europei, Protectiunea turcescă, sub care stă și Transilvani'a, nu i genă întru nimicu pe terrenulu religios. Ide'a ce le-a venit de a cauta individi cătu se potea mai multi cunoscatori de limb'a romana, și totuodata inițiatii în doctrinele calvinesci, a produsu rezultate cu atătu mai stralucite pentru calvini și ruinătoare pentru biserica romanescă, cu cătu asupra poporulu romanesc

4) Textulu acestei legi se afla la scriitori unghuresci și latinesci: aici ilu reproducem în limb'a latină, precumu ilu dete dn. Cipariu după P. Bod asia: „Quoniam de plebe valachica sunt plurimi, quos Dominus Deus radiis veritatis illuminavit, a professione graeca recesserunt, et verbum Dei propria ipsorum lingua praedicatum audiunt, quorum superintendens jam defunctus est. Decrevimus igitur, ut ex se ipsis eligant Superintendentem, ne vivi Dei inter illos verbi praedicatio cesset, imo vero progressum habeat.“

Sub cuventulu lui Ddieu ei întielegea numai doctrinele calvinesci; în legi și în alte acte publice numai confesiunea calvinilor se titulă Orthodoxa, toate altele în ochii lor trecea de heterodoxe.

Foisior'a „Observatoriului“.

Cavalerulu cu două stele.

Novela de T. Gautier.

Traducere de Dimitrie Petrescu.

(Urmare.)

Din tempu în tempu unu corbu trecea pe de înaintea ferestrei croncându și scuturându acea pulbere argintă. Acésta făcea pe Edwiga se cugete la acelu corbu singularu, care sidea necurmatu pe umerulu strainulu cu privirea dulce ca de tigru și cu incantatoriulu suris de vipera si atunci lacrimile ei picau mai iute din ochii sei pe ânimă, pe ânim'a sa strapunsa.

Tenerulu Oluf este unu copilu foarte straniu: s'aru putea dice, că în mic'a sa piele alba și rumena sunt doi copii de unu caracteru diferitu; într'o di este bunu că unu ângeru, într'alta este reu ca unu diavolu, musica sinulu mamei sale și sfâșie cu unghiile sale figur'a guvernantei sale.

Betranulu comite Lodbrog suridindu pe subtu mustat'i-i carunta dice ca Oluf va fi unu bunu soldatu și că firea i este bellicosa. Adevăru este, că Oluf este unu micu strengariu nesuferitu; aci plange, aci rîde; este capriciosu ca luna și fantastu ca o femeia; vine, se duce, se opresce deodata fora nici unu motivu veditu, parascesce lucrurile de care se apucase și face se urmédie celui mai mare neastemperu o absoluta nemiscare; cu tôte că este singuru elu pare ca vorbesce cu cineva neveditu! Candu ilu întrebă despre cauzele acestor agitatiuni, elu raspunde că stéu'a cea rosia nu i dă pace.

Preste pucinu Oluf are cincispredece ani. Caracterulu seu devine din ce în ce mai neintiesu; infacișierea sa de și foarte frumoasă, are o expresiune neintielăsa; elu este blondu ca mama sa, cu tôte trasurile rasei nordice, înse sub fruntea lui alba ca zapada pe care inca n'au calcat'o piciorule venatoriului, nici a

petat'o lab'a vre unui ursu și care este adevărată frunte a rasei Lodbrogilor, între două pleoape portocalii schintieșă unu ochiu cu lungi gene negre, unu ochiu de jeu luminat de selbetecele aprinderi ale pasiunei italiene, o privire catifelată, crudă și blajină că aceea a cantaretulu din Boemia.

Cum sboru lunile și mai iute inca anii! Edwiga odichnesce acuma sub întunecosele arcade ale mormentulu Lodbrogilor, alaturi cu betranulu comite care suridea în cosciugulu seu vedindu că nu i se stinge numele. Ea era de já asia de palidă, încătu mórtea nu o au schimbatu multu. Pe mormentulu ei se afla o statua frumoasă calcată cu manile îpreunate și cu piciorule pe unu cane ogaru de marmora, sociu credintiosu alu celor repaosati. Ce va fi spusu Edwiga în ultim'a ei ora, nimeni nu o știe, înse preotulu care o destainu-se, deveni mai palid ca murind'a.

Oluf, copilulu brunetu și blondu alu machnitei Edwiga are acuma douăzeci de ani. Este foarte îndemanețu la tôte exercitiile, nimeni nu trage mai bine că densulu cu arculu, saget'a pornita se înfige tremurându în centrulu visei; fôra zabala séu pinteni elu dumeresce căi cei mai selbeteți. Elu nu a privitu niciodata nepedepsitu vreo femeia séu vreo fata teneră; dăra nici-una din cele ce l'au iubitu n'a fostu fericită. Nepotrivirea fatală a caracterulu seu se opune la ori-ce realizare de fericire între o femeia și elu. Una singura din jumetatile sale simte pasiunea, cealalta simte ura; candu stéu'a verde domnesce, candu cea rosia. Într'o di iti spune: „O tinere feciore ale nordulu, stralucitoare si pure ca ghiati'a polulu, cu genele blonde ca lumin'a lunii cu obrăji colorati de recorile aurorii boreale!“ Si mai alalta-eri esclama: „O fiice ale Italiei, aurite de sóre și blonde că portocala! ânimi de flacari în piepturi de bronz!“ Ceea ce este mai tristu, este îpregiurarea că elu e sinceru în ambele sale exclamari.

Vai sermane nenorocite, umbre triste și plangetore, voi chiaru nu'lu acusat, pentru-că sciti, că este mai nefericitu ca voi; ânim'a lui este unu pamentu neincetatu calcatu de piciorule a doi luptatori necunoscuti,

dintre cari fia-care din ei, ca în lupt'a lui Iacubu cu ângerulu, cauta a înmuia forti'a adversariulu seu.

Într'o di Oluf chiama pe Dietrich, credintiosulu seu scutieru și i dice se i puia siéu'a pe calu.

„Stapane, priveșce cum ninge, cum sufla ventulu și încovoie verfurile bradilor; n'audi cum lupii flamandi urla în departare, cum renii în agonia ragescu că nisce suflete muncite?“

„Dietrich, credintiosulu meu scutieru, voi scutura zapad'a că fulgii ce se punu pe mantau'a mea; voi trece pe sub ramurile bradilor inclinându pucinu egret'a coifului, și în cătu pentru lupii, ghiarale lor se voru toc de acésta armura buna și cu verfulu spadei mele rescolindu ghiati'a voi descoperi bietulu renu ce geme și plange cu lacrimi fierbinti, muschiulu fragedu și înverditu, pe care elu nu ilu pota afla.“

Comitele Oluf de Lodbrog, acesta-i este acuma titulu de candu au muritu betranulu comite, plăca pe calulu seu celu bunu, înscotit de doi cani uriasi Murg și Fenris, pentru-că tenerulu senioru cu pleoape de colorea portocalei are o intalnire, și de já pota din înaintea miculu turnu ascutitu în form'a unei solnitie se plăca cu tóta adierea ventulu și frigulu celu mare neliniscit'a copila, cautandu se deosebésca în albétiă campiei coifulu cavalerulu.

Oluf calare pe calulu seu ce semana a elefantu, ale carui cote le sangerédia cu lovituri de pinteni, înaintédia în campia, traversédia laculu, a carei apa gerulu o au prefacutu într'o singura bucata de ghiatia, în care pescii stau întiepeniti cu innotătoarele întinse asemenea petrificariilor în past'a marmorei; potcovele calulu, armate cu bumbi de ghiatia, se înfigu în suprafiat'a cea tare; o cetia produsă de nadusiala și respiratiunea calulu ilu învelesce și ilu urmédia; s'aru putea dice, că galopédia într'unu noru; cei doi cani Murg și Fenris de fia-care parte a domnulu lor, arunca prin narile lor sangerose nisce lungi fasii de fum, întocma ca animalele fabuloșe.

Éta'lu sositu în padurea de bradi, cari asemenea unor spectre isi întindu braciale lor îngreunate de

preste totu cadiuse blastemulu millenariu, cá se nu póta afla mai nimicu despre lucrurile divine in limb'a sa materna. Reformatii se sciura folosi minunatu de errórea piramidale a Basericeii celei mari anatolice, care nu a ingritu, cá de exemplu pe unu poporu asia de numerosu precumu au fostu si daco-romanii, se'lu indemne si se'lu ajute a introduce in baserica limb'a nationale. Eclesi'a anatolica a tieniu numai la limb'a elina dein primii seculi ai christianismului, cumu a tieniu si eclesi'a occidentale la cea latina. Introducerea limbei antice slave in oficiulu divin la câteva popóra de nationalitate slava a fostu exceptiune dela regula. Reformatiunea venindu, a disu popóraloru christiane: Voliescu cá fia-care poporu se asculte si se invetie lucrurile divine, dogmatice si morali, in limb'a sa materna. Plecandu de acilea, calvinianii dein Transilvani'a sciura se dica romaniloru: Clericii greci si slavi ve vorbescu voue in limb'a loro, pentru-cá se nu'i intiegegi; ei se temu se ve spuna voue adeveturile evangelice in limb'a vóstra. Veniti in basericele nóstre, cá se'lu auditi dela noi. Aduce-ti-ve pe filii vostrii in scólele nóstre, cá se'i invetiamu carte latinésca si unгурésca, dupa care se fia in stare de a ve face si ei carti in limb'a vóstra vlacha.

Acelea invitari tramise de cátra reformati la adress'a romaniloru, au fostu audite de acestia si in parte satisfacate cu atátu mai virtosu, cá prin volburósele agitatiuni religióse ale aceluor tempuri se desteptase si in pepturile romaniloru interessulu si curiositatea, cá se afle si ei despre ceea ce se agitá in lume si chiaru in patri'a loro. Clerulu seculariu si monasticu alu romaniloru se incercá cu adevratu in mai multe moduri, cá se impedece ori-ce comuniune cu heterodoxii, precumu se incercase inainte de aceea seculi intregi de a o impedece cu catholicicii apuseni. De un'a parte inse miidulócele cu care lucrá clerulu romanescu, era mai multu numai spirituali, séu mai bene rituali, externe, mai totu negative, adesea reu alese, une-ori cu totulu naive, pentru-cá le lipsia poterea datatóre de viétia, adeca scienti'a in limb'a nationale; éra de alt'a potestatea legislativa a tieriei compusa numai dein heterodoxi, dupa-ce si inainte de aceea confiscase destule averi monastiresci, in diet'a generale tieniu la cetatea Medesiú in Dec. 1588 pe langa-ce decretá mesuri aspre in contra catholiciloru apuseni si exilá pe iesuiti dein tíera, se întórse si asupra basericeii orthodoxe romanesci cu art. 13 de lege, prin care confirma de nou tóte legile tiranice aduse in contra ei, si mai adaoge, cá de aci inainte „episcopii de ritulu grecescu se nu cutédie a face visitatiuni canonice prin tíera fóra scirea si permissiunea patroniloru, adeca a domniloru feudali.“ Dein aceea di mitropolitulu si episcopii romanesci fusera pusi in imposibilitate de a se mai apropia de filii loro spirituali si a'i apara de doctrinele calviniane.

In alta dieta generale tieniu la Alb'a-Iuli'a in Novembre 1591 se decise in cátiva articlii de lege aprópe exterminarea basericeii cath. apusene,

zapada, subtu a carei povara ramurile cele mai tinere se incovóie pardu in acea stare ca una serie de arcuri argintii. Négra teróre locuiesce in padurea acésta, in care stencile paru a avea forme monstruóse, unde fia-ce arbore cu radecinele sale pare cá ascunde la picórele sale unu cuibu de balauri inghiatati. Inse Oluf nu scie ce este fric'a.

Calea se strimédia din ce in ce, bradii isi incrucisédia cu putere ramurile loro plangetóre; de abea câteva rari luminisieri permitu se se védia lantiulu de coline acoperite cu zapad'a ce se inaltia in undulatiuni alburii spre cerulu negru si posomoritu.

Din fericire Mops este unu calu vigurosú, care aru purta fóra se se incovóie, chiaru pe Odinu gigantulu; nici-unu obstacolu nu'lu opresce; se arunca pe de asupra stenciloru, sare siantiurile si din candu in candu face se scapere din bolovanii loviti de copit'a sa unu manunchiu de schintei ce se stingu indata.

„Aide, Mops, curagiu! nu iti au mai remasu decâtu mic'a campia si padurea cu socii; o mana frumósa iti va netedi gútulu celu metasosu si intr'unu grajdu caldu vei manca ordiu si ovesu din baniti'a cea plina.“

Ce priveliste frumósa este padurea de soci; tóte ramurile sunt invelite cu o pelitia de ghiatia; cele mai mici firisóre se desémna in albu pe obscuritatea atmosferei: s'aru putea dice unu inmensu casiu inpletitu din fire de aur si argintu, o madrepóra de argintu, o pestera cu tóte stalactitele sale; ramurile si florile bizare ce gerulu formédia pe gémuri, nu ofere desemne mai complicate si mai varii.

„Seniore Oluf, cátu ai intardiatu de multu! me teméu cá nu cumva ursulu din munte se iti fi esitu in drumu, séu elfele se te fi invitatu la dantiulu loro,“ dise tener'a castelana pendu pe Oluf se siédia pe fotoliulu de stejaru in dreptulu caminului. „Dara pentru ce ai venit la o intalnire de amoru cu unu tovarasiu? Ore iti era téma de a trece singuru prin padure?“

„De ce tovarasiu voiesci se vorbesci, flórea sufletulu meu“, intreba Oluf fórté surprinsu pe tiner'a castelana.

(Va urma).

dein cauza mai virtosu, cá cas'a Habsburg incercase totulu, cá tocma prin acea baserica ce'si asigure dominatiunea sa in Transilvani'a, fóra a carei possessiune nu se tinea sigura de turci nici chiaru in Vien'a. Indata dupa doi ani, adeca in diet'a gener. dein Novembre 1593 tieniu totu la Alb'a se luara de nou mesuri restrictive in contra visitatiuniloru canonice, pe care le facea nu numai episcopii romanesci, ci si preotii serbesci in partile Banatice, pe unde romanii si serbii locuiau amestecati. (Pe atunci Banatulu Temisórei si câteva comitate (districte) ale Ungariei era incorporate la Transilvani'a)

Pre candu consiliarii imperatului Rudolfu negotiá cu nebunaticulu principe Sigismundu Bathori pentru abdicarea acestuia si trecerea drepturiloru sale asupra imperatului, dietele Transilvaniei incepusera de frica a se porta mai blandu cátra catholicicii apuseni, ceea ce se cunósce dein actele dieteloru dela 1595, 1598 si 1599, cu care nu este loculu aici a incarca memori'a lectoriloru. Totu asia, pe tempulu scurtei domni a lui Michaiu-voda in Transilvani'a, diet'a dein Iuliu 1600 tieniu in Alb'a-Iuli'a aduce abia unu articlu favoratoriu si clerulu romanescu, adeca art. 29, adaoge inse curatu cá „La poft'a Mariei Sale (a lui Michaiu-voda)“ popii romanesci, in cátu atenge persón'a loro (nu si a membriloru familiei loro), se fia scutiti pe totu loculu de sierbitutea la care este supusu poporulu; cu alte cuvente, cá de aci incolo preotii romanesci se nu fia iobagiti, se nu fia obligati a lucra in brasd'a boierulu calvinu cáte patru dile in septemana, 208 dile pe anu, se nu fia batuti cu biciulu provisoriloru boieresci, nici se fia aruncati in prinsóre alaturea cu tieganii, si se nu mai tiena in iernatecu canii boieresci de venatu prin casele loro.

Acea lege inse a duratu de joi pána mai apoi. Abia a esitu Michaiu dein Transilvani'a, pre candu éra se aduná dieta generale in Octobre alu aceluasi anu la comun'a secuiesca Latieni (Létzfalva), unde 19 magnatii si multime de alti nobili adunati in numeru mare, declara in art. 19 cá, stricatiunea si pericolulu loro de atunci a venit dein cele doue tieri romanesci; de aceea ei decidu, cá de aci incolo se nu póta trece nimeni in acele doue tieri spre a ocupa vreunu servitiu; éra de aru merge, se'si pérda capulu si averile. Nici-unu popa romanescu se nu póta intra vreodata dein tierile romanesci in Transilvani'a. Calugarii romanesci se fia proscrisi pentru totu-deauna; éra déca totusi ar intra vreunulu in contra decisiuniloru dietei, pe acela se'lu póta prende si spolia ori-cine si ori-unde.

(Va urmá).

Transilvani'a.

(Despre fortificatiunea strimtoriloru). „Magyar Polgár“ Nr. 117 din 22 Maiu a. e.: dá in primulú seu articlu câteva informatiuni reproduse pe scurtu si in „S. D. Tageblatt“, despre lucrurile de fortificatiuni ce se facu in passulu Tölgyes (in lini'a apeluor minerali Borszék spre schitulu Hangului, orasiulu Némtiu etc. in Moldov'a). De aci numitulu diariu ministeriale apuca ocaziunea de peru atátu spre a critica „langedele“ mesuri luate de gubernu spre apararea tieriei, cátu si a vomí dupa datin'a sa câteva spurcatiuni asupra romaniloru. Asia elu afla intre altele, cá romanii urescu din adenculu sufletulu pe magiari; cá ospetarea diplomatiloru romanesci Ghica si Sturdza nu a folositu nimicu, pentru-cá acestia déca au mersu acasa, n'au disu nici cu unu cuventu romaniloru, se iubésca pe magiari; prin urmare romanii sunt si astadi vrasmasi jurati ai magiariloru. Romanii iubescu numai banii magiariloru (care bani? Cei de charchia trentiuita?) Ospetati pe valachi ori-cátu de multu, cá ei totu urescu din sufletu pe magiari. Mai multu: valachii jóca numai comedia candu se certa cu muscalii. Valachii cu muscalii au se insiele pe magiari. Press'a romanésca, cu prea pucina exceptiune, nutresce ur'a vechia. Din acestea cause gubernulu face reu, cá trimite pe la strimtori spre Romani'a totu soldati din regimetele romanesci. Cine va cutedia se stea bunu, cá soldatii romani de aici nu voru fraternisa cu cei din Valachia spre perirea magiariloru; cá-ci de acestea s'au mai intemplatú (?). Se trimita contra valachiloru la frontarie totu numai regimetele curatu magiare (la 14 passuri ale Transilvaniei!), cá-ci de si soldatii magiari sunt comandati mai multu de ofierii slavi, dara pe acestia ii voru sci tienie fetiorii in freu, cá se'i comande cumu se cade etc.

Este mai pre diosu de a nóstra demnitate a ne demitte in vorba mai departe cu ómeni capabili de a publica infamii, de care se vedu in a dou'a parte a citatulu articlu.

Din alte sciri private aflamu, cá fortificarile passagere se facu pe la tóte strimtorile, la care lucra câteva mii de ómeni, caroru li se platesce bine. Se mérga, se lucre pána ce li se dá de lucru, mai alesu cá in unele strimtori de munti se taia si padurile pe distantia de cáte 6—7 mii de pasi, in directiunea in care au se fia asiediate tunurile.

Ungari'a.

(Din desbaterile parlamentarie de spre dreptulu de asociatiuni si adunari.

(Fine.)

Comitele Albert Apponyi (conservativu) scarmana replic'a secretariulu Csemegi aratandu'i cá cu sofismele sale avea de scopu numai se in curce ideile ómeniloru, se le ametiésca capetele Csemegi dice, cá pána in anulu 1848 in Ungari'e n'au esistatu dreptu de adunare. Asertiune cu totulu falsa este acésta; cá-ci acelea clase de ómeni, caru au fostu privilegiate ca se represente tíer'a, l'au avutu si exercitatu totu-deauna intru tóta libertatea. Cu desfiintiarea privilegiulu esclusivu acea libertate a trecutú si la poporu. Gubernulu acesta si-lu luatú titlu de liberalu, dara ii mai place se'lu laud ca conservativu; elu inse in realitate este despoticu voiesce se sparga prin drepturile poporului. Dec comitele Apponyi adópta propunerea lui Szilágyi Baronu Ivoriu Kaas (redactoru la P. Napló) Despre acesta scie tíer'a intrega, cá se pórtu nu numai cu ura, ci chiaru cu despretiu cátra gubernulu actualu. Br. Kaas infrunta pe Csemegi, cá cutédia a propaga teori'a perderei de drepturi si a negatiunei de drepturi. Despre ministeriu afirma, cá sub pretestu de a se arata cu energiá (buna-óra a sfarma nationalitatile) elu urmédia preste totu politic'a de reactionariu si de renegatu dela principiile liberali. Scopulu ministrulu Tisza cu ordonanti'a sa fu numai, cá se astupe gur'a poporulu, se'lu amutiésca cá se nu mai cutédie a dice nimicu. Adópta propunerea lui Szilágyi.

Profesorulu Desideriu Szilágyi combatendu pe Csemegi si pe Tisza dice, cá doctrin'a loro, cá si cumu in Ungari'a nu aru fi esistatu legi consvetudinarie si cá proprie numai cele din 1848 aru fi legi, este doctrina monstruósa. Chiaru baronulu Wenkheim, fostu in anulu 1868 ministru de interne, a declaratú atunci cu tota solemnitatea, cá existe lege de adunari si reuniuni. Dsa si astadi este ministru (ad latus). Cumu vine, cá se'si contradica ministrii intre sine? Decretulu lui Tisza lasa la discretiunea functionariloru subordinati sie, cá se judece care adunare e legale si care nu. Dara acésta este negatiunea libertatiei, e despotismulu incaltiatu imbracatu. Deci bine a disu br. Simonyi, cá in casuri de acelea poporulu e in dreptu se respinga forti'a cu fortia, si Csemegi n'au avutu dreptu se'lu infere de anarchistu. Resistenti'a prin fortia fisica la faptele nelegiuite ale potestatiei publice este ce e dreptu, fórté regretabile, dara nici intr'unu statu constitutiionale cu dreptu publicu bine definitu nu este oprita. Chiaru si maioritatea dietei actualu, care acuma striga asupra lui, au adoptatu si sanctionatu acestu principiu de resistentia in noulu codice criminalu; cá-ci in acesta se considera cá rebeliune si revolta demna de pedépsa grea numai resistenti'a la decrete si ordonantie legali, nu si la cele nelegali. Collisiunile intre gubernu si poporu sunt totudeauna simptome de morburi in statu; dara candu poporulu a desecatu ori-care altu miidlocu alu apararei de calcarea legiloru, de tirania brutale, atunci nu remane altu ceva, de cátu se arunci cu petrii in aceia, carii au provocatu resistenti'a prin tirani'a loro. (Applause mari dela opozitiune.)

Ministrulu C. Tisza. Infrunta fórté aspru pe D. Szilágyi pentru teoriile sale si afla cá nu mai merita se fia profesor, cá-ci predica nu numai revolutiunea in sensu inaltu, ci revolt'a, bataile pe strada. La acestea cuvente se face larma mare in dieta, strigandu unii pro altii contra. Cu tóte acestea, insusi Tisza recunósce limpede si spre mirarea toturoru, cá vinu impregiurari asia de fatali, candu nu mai remane decâtu revolutiunea, de es. cá cea din 1848 in Franci'a, despre care vorbesce pe largu. Dara aci dn. ministru se incurcá infricosiatu in teoriile sale.

D. Szilágyi respinge cu energiá incriminarea lui Tisza, ii aduce totuodata aminte, cá pre candu era capu alu opozitiunei, elu insusi a propagatu barbatesce doctrin'a resistentiei prin fortia contra nelegiuiriloru tiranice, éra de candu este ministru o a uitatu. Din 411 deputati verificati lipsia 120. Ceilalti votara asia: 161 pentru ministru, 129 contra lui.

Program'a austriaca in cestiunea orientale.

O lume doresce si chiaru pretinde se cunósca acea programa cá positiva si authentica, nu cá conjectura desiérta. Din atâtea respunsuri date de cátra ministrii Andrassy, Tisza, princ. Auersperg de doi ani incóce la nenumerate interpelatiuni, abia s'au aflatu câte ceva din câte nu le vrea regimulu austro-ungurescu in cestiunea orientale, éra din

eea ce voiesce pozitivu, n'au aflatu până cumu nimeni nimicu. S'au cerutu dela popóra 10 de milióne; au fostu inse preste putintia a scóte dela ministrii a deveratulu scopu alu intrebuintiarei aceluor bani. Acésta portare misterioasă a ministriloru avu de rezultatu, că senatulu imperiale în Vien'a stă p'aci se nu votedie. In acelasiu impu diarele ungurene ministeriali vreu se scia, că deocamdata se voru intrebuintia numai 20 de milióne, din care până acumu s'au asemnatu la Transilvani'a 3 milióne pentru scopuri de fortificarea i apararea fruntarielor, éra alte mai multe milióne nergu spre Croati'a si Dalmati'a, unde se duce si este mai multa. Incátu pentru fortificarile transilvane, se intréba fia-care, déca acelea se facu cu scopu de a ne apara de invasiune rusesca ori si romanésca; séu că tocma din contra, invasiunea se va face dela noi in Romani'a, cá in 1854 contra nuscaliloru; ori că se va intempla si un'a si alt'a. Este Austri'a decisa a se bate, séu nu este decisa? Éca intrebare, ce ese pe fia-care di din milióne de guri.

„Déca inse popórale acestui imperiu nu curioscu nimicu din program'a regimului, ce strica cecea? Interesulu statului, salus publica, cere aci secretu absolutu“. Prea bine: cá buni patrioti subscriemu si noi acésta sententia. Ore inse, ce uru dice popórale acestei monarchii, candu s'ar adeveri, că chiaru gubernulu centrale din Vien'a i fu până acumu absolutu preste putintia cá se si formuladie programa positiva, clara, precisa in marea si fatal'a cestiune a orientului? Noue ni se pare, că diariulu principelui Bismarck „Norddeutsche Allgemeine Zeitung“ a sciutu prea bine ce scrie, candu mai deunadi esi cu nesce revelatiuni trimise din Vien'a, a caroru esentia o damu si noi aci, o recomandam totuodata lectoriloru nostrii cá materialu demnu de tóta atentiunea, acuma si in venitoriu.

Spre a intielegu statulu cestiunei considerate din punctu de vedere austriacu, se permite fora nici-o reserva, că Russi'a si-a pusu in capu, cá cu ajutoriulu tractatulu de St. Stefano se prefaca partea cea mei mare a peninsulei balcanice in trei staturi slave, care se stea sub protectinnea si conducerea Russiei. De alta parte scopulu Angliei este, cá se puna man'a pe Dardanele si pe Bosforu, se prefaca acelea strimtori intr'unu nou Gibraltar, cá se treca tóte corabiile altoru staturi pe la gur'a tunurilor ei; totu-odata se marésca teritoriulu Greciei, ocupandu a trei'a parte din peninsul'a balcanica cá proprietate grecesca asia, in câtu regatulu Greciei se aiba de aci inainte intendere câtu diumetate regatulu Prussiei, séu vreo trei mii miliri geografice.

Facia cu acelea planuri straine cunoscute bine, care póte se fia planulu Austro-Ungariei? Pána acumu cabinetulu din Vien'a nu a descoperitu mai multu, decâtu vointi'a sa serioasă de a si comunica interesele monarchiei la cestiunea orientale intr'unu congresu europénu. Mai fusese vorb'a despre influentie morali si comerciali, pe care ar trebui se le aiba si conserve acésta monarchia in Turci'a européna in interesulu industriei si alu comerciului poporaloru sale; dara evenimentele cele mai noue ii deochiara acelea planuri. Pre câtu a dominatu Turci'a până la Dunare si marea negra, comerciulu austriacu in acelea tieri era fórté nesiguru din caus'a miserabilei administratiuni turcesci si a lipsei totale de creditu. Mai in urma turcii au pacalitu pe austriaci fórté reu cu calile ferate. Sunt mai multi ani, decandu internantiulu austriacu asudá in Constantinopole ca se induplece pe turci a incepe asternerea caliloru ferate de către apus, adeca in legaminte cu cele austro-unguresci prin Serbi'a si Bosni'a; turcii inse facura multu mai curendu pe voi'a Angliei, si Franciei si trasera linii ferate dela marea egeica prin Macedoni'a si Bulgari'a, in câtu astadi corabiile desbarca cu tóta comoditatea in porturile dela Constantinopole si Salonicu, de unde apoi implu tierile cu marfi de sute de milióne, celu pucinu asia de bune cá si cele austriace, inse multu mai eftime asia, in câtu comerciulu austriacu este cá batutu si scosu din acelea tieri spre cea mai simtita dauna a popóraloru monarchiei si chiaru a statului, că-ci déca industri'a si comerciulu cadu, venitul statului scade infricosiatu. La reulu acesta periculosu s'au mai adaosu până acilea curmatele revolutiuni ale popóraloru vecine gemetorie sub jugulu turcescu, si prin acelea agitatiunile permanente in popórale monarchiei de aceleasi nationalitati cu cele din Turci'a.

Din aceste urmedia luminatu, cá interesele monarchiei austriace nu si afla indestulirea loru nici in restaurarea domniei turcesci afurisite, nici in planurile Russiei, nici in ale Angliei, care tóte

sunt cele mai egoistice si nu la pasa nimicu de nevoile monarchiei nóstre. Asia dara monarchiei nóstre i remanu doue cali deschise: Séu restaurarea si totuodata regenerarea Turciei in sensulu civilizatiunei europene, — séu cucerirea si incorporarea toturoru provinciiloru Turciei europene prin Austro-Ungari'a, pentru cá apoi se dispuna in ele numai dens'a si se si intinda comerciulu cumu ii va placea. Numai una din aceste doue alternative pote se fia program'a austriaca in Orientu. Ori-care inse din amendou presupune o serie de belluri offensive si mai antaiu de tóte contra Russiei, pe care ar trebui se o scótia cu forti'a din Romani'a, éra cá se i curme calea pentru totudeauna dela Dunare, se i rapésca celu pucinu Basarabi'a rusesca, Podoli'a si totu tiermulu marei negre până preste Odessa si Nicolaeff. Totu in acelu timpu armatei austriace iar cauta se ocupe si se tiena in freu pe Romani'a, Bulgari'a, Serbi'a si Montenegro, inca si pe Greci'a in casu candu acésta dupa tote probabilitatile ar fi ajutata de Angli'a, ca se nu lase Epirulu, Tesali'a si una parte din Macedoni'a cu nici-unu pretiu Austriei. Asia dara interesele austro-unguresci asia precumu le intielegu politiciii din Vien'a presupunu o programa, a carei realizare cere neaparatu: Concentrarea unei armate in Galiti'a, a alteia in Transilvani'a, a trei'a in Banatu, a unui corpu in Dalmati'a, totuodata ocuparea Bosniei, Hertegovinei si a toturoru regiuniloru dintre marea adriatica si egeica până la Salonic'a si pán' la sinulu Orfano; in fine una escadra de corabii corazzate in marea adriatica la Albani'a si a uneia la Salonic'a. Numai cu nesce poteri cá acestea, plus vreo doue miliarde florini, se póte executa program'a austro-unguresca. Aci inse vinu prussianii si dicu: In casu candu Russi'a, vechi'a, credintios'a nóstra vecina si amica ar fi invinsa, Germani'a intréga iar sarí in ajutoriu. Atunci realizarea programei, la care inpingu magiarii cu tóta ardórea, va deveni fórté fatale.

Austri'a.

Vien'a. Precumu in B-Pesta, asia si in Vien'a septeman'a acésta se trecu intre desbateri parlamentarie destulu de ferbinti incinse asupra diverselor cestiuni dualistice. Diferenti'a inse in natur'a desbateriloru din ambele parlamente dualistice fu asta-data fórté mare. Ungureni cari inainte de câtiva ani amerintiá cu spargerea dualismulu si substituirea in loculu lui a uniunei personale asia, cá acelasiu monarchu se fia imperatu din colu, rege dincóce, éra altu amestecu intre aceste doue staturi se nu mai fia, acuma ei cu singur'a exceptiune de vreo 40 deputati Kossuthiani estremi, se tienu cá incelestati de sisthem'a dualistica, cá si cumu ti-ar dice: fora acésta sisthema, adeca fora ajutoriulu vighorosu alu nemtiloru austriaci noi ne perdemu domni'a. Din contra, in senatulu imperiale dela Vien'a se aflara barbati de mare gravitate si totu-odata patrioti eminenti, carii combatura sisthem'a dualistica cu mai multe argumente de mare valóre si convingatórie. Acésta s'a intemplat in ambele case. Barbati de statu cá principele Czartorsky, Kellersberg, Ign. Plener fostu ministru de finantie, — Leo Thun si alti mai multi aratara, cá cele mai multe rele de care suferu monarchi'a in timpulu nostru, precumu e starea trista a finantielor, ur'a si urgi'a dintre nationalitati, scaderea si intunecarea auctoritatiei acestei monarchii facia cu celelalte staturi mai fericite, latirea gangrenei de neincredere in venitoriu si alte nenumerate se tragu totu numai dela dualismu. Insusi dn. Kaiserfeld, famosulu aparatoriu de odinóra alu dualismulu, presedintele actuale alu casei deputatiloru, a venitu cu acésta ocaziune in strimtóre, cá se recunósca in cuvente respicate celu pucinu atáta, cá nu dualismulu este cea mai buna sisthema de statu; dn. Kaiserfeld inse nu vrea centralismulu, se teme si de federalismu, pe care éra si alti membrii ai parlamentulu ilu sustienu si apara din tóta convictiunea sufletulu lor, cá pe singur'a sisthema salvatória.

La cestiunea orientale.

Atinseramu in Nr. precedente despre missiunea comitelui Siuvaloff dela Londra la St. Petersburg. Acelu ambasadoru dupa-ce luá instructiuni noue dela monarchulu seu, care convocase inadinsu unu consiliu de statu, la care participá si m. duce clironomu alu corónei, se întórse la Londra; dara se abatu si astadata pe la Berolinu, unde avu éra si audientia lunga la imperatulu, de unde apoi esi la residentia principelui Bismarck, cu care conferi ore întregi. In 22 Maiu Siuvaloff ajunse la Londra, unde adou'a di avu conferentia cu ministriulu de esterne lordu Salisbury. Ambii isi detera parol'a de onóre, cá asupra respunsulu Rusiei voru tiena celu mai strinsu secretu, până candu cabinetulu Britaniei va afla cu cale a si comunica vointi'a sa. Asia dara nici până astadi (in 24) lumea nu póte sci nimicu din secretele ruso-britanice. Unii mai greoi in credintia tienu, cá Siuvaloff a amblatu calea mandiu-lui, a mersu si venitu fora picu de rezultatu in bucuratoriu. Alti incepura a crede tare in convo-

carei congresulu pe 15 Iuniu, éra optimistii credu chiaru in restabilirea pazei definitive. Dupa noi, congresu póte cá se va deschide; dara dela congresu până la pacea definitiva mai este o distantia lunga; si apoi adesea din congrese s'au nascutu belluri noue.

Intre aceste la Constantinopole éra se intemplara lucruri turburatórie de spirite. Armat'a rusesca s'au apropiatu si mai tare de capitala, adeca numai la distantia de 2 chilometrii (doue mii de metri). In 20 Maiu Ali Suavi fostu directoru alu liceulu turcescu, omu invetiatu, inse totu fanaticu si camu desuuchiatu, dupace preparase unu complotu, strabatendu cu conspiratorii in palatulu Ceragan, in care se afla internatu nefericitulu exsultanu Murad, incepu se strige „Se traiésca sultanulu nostru!“ Urmarea fu, cá venindu in conflictu cu garnison'a de vigilia vreo 25 conspirati impreuna Ali Suavi remasera morti, dupa care alti multi fusera arestati.

In 23 Maiu au arsu partea cea mai mare a palatulu ce ce numesce inalt'a Pórta, celebru cá simbolu alu poterei otomane. Archivele au scapatu abia.

Romani'a.

Bucuresci. (Totu intrige rusesci si bulgaresci.) Spre a caracteriza incercarile desierte ale rasiloru, precumu si reutatea revoltatória a bulgariloru, in casu candu ea s'ar adeveri pe deplinu despre acelu poporu egoistu, mai adaogemu aci din „Dorobantiulu“ Nr. 168 urmatóriele:

Caute dér' propoveditorii Rusi in alta parte misiei si tradatori; ei voru gasi póte numai in acea adunatura de perveniti, intrati nu scimu cum in sinulu natiunii nóstre, éru nu in saténu romanu, care spune ca numai:

Candu va da din pétra lapte

Atunci faci strainulu frate

Si strain'a surióra

Ca s'o pui la inimióra.

si care s'a feritu totu-dé-una de strainu ca de o napaste, nevoindu nici a se incuscri cu elu, de ore ce credea si crede, ca o asemenea incuscire ar fi o pangarire a sangelui romanescu.

Romanulu saténu va fi astadi, suntemu siguri, ce-a fostu si alta data, elu va ride in nasu acelora cari-si permitu a-lu batjocori, a-lu injosi, indemnandu-lu se-si puie singuru latulu de gítu si se se dea in manile celoru ce nu cunoscua alta dreptate de catu cnutulu, alta lege de câtu vointi'a si poftele lor, si acésta tocmai acum, cand a vedutu in ce halu au fostu adusi fratii lui din Basarabia, cari au venitu aici ca pahonti, si cari-si blestema si césulu nascerii si césulu candu au fostu trecuti suptu domnia moscovita.

Din acésta parte suntemu dar' asigurati: omulu liberu nu se va face de buna voia robu, adeca ceva asemenatu cu dobitoculu.

Intre aceste greutati fatali câte vinu Romaniei dela straini, pe ómenii de bine din ceea-lalta Europa ii pune la mirare impregiurarea demna de totu respectulu, cá in mani'a situatiunei ne mai auditu de grele, atátu corpurile legislative, câtu si tóte organele publice din statu functionédia regulatu ca in timpu de pace, si ce e mai multu, scólele in locu de a da indereptu, mai virtosu inaintedia. Pe langa miliónele ce versa statulu pe fia-care anu pentru instructiunea publica, comunele urbane, orasiane, chiaru si multe rurali isi dau de câtiva ani spre acelasiu scopu contingentele lor fórté considerabili. Cu comunele se intrecu districtele, séu cumu se mai numescu, judetiele. Vedemu adeca din raportulu ministrulu presedente publicatu in Monitoru, cá consiliiele municipali reprezentative ale districtelor au votatu din cassele loru particularie (care in Transilvani'a se numescu domestic) fia-care dupa a sa potere, sume considerabili in totalu preste 600 de mii pe a. 1878, pentru infiintiare de mai multe scóle pedagogice, scóle de professiuni, subventiuni la mai multi docenti din comunele rurale si burse la studenti buni, dara lipsiti. Cifrele acelea spunu de ajunsu, pentru cá se astupe gurile pessimistiloru, cumu si se astempere pe entusiastii carii pretindu, cá natiunea romana se faca pentru cultur'a sa intr'o singura generatiune mai multu decâtu au facutu alte in câte 3—4, in câte 9 si 10 generatiuni. In staturi precumu sunt Angli'a si Franci'a, se mai afla ómeni sute de mii, carii nu sciu citi si scrie; se mai afla si comune lipsite până in dio'a de astadi de scóle. Pána in a. 1840 in Romani'a abia era 20 mii de tineri, micu cu mare, carii invetiá carte. Astadi invetia in Romani'a întreaga la 120 de mii tinerime de ambele sexe la scóla.

Nouele miscari ale trupelor romanesci din Olteni'a preste Oltu pe lini'a Slatin'a-Pitesci-Tergovistea si până spre Campulungu in muntii de către Brasiovu si Fagarasiu, atragu atentiunea publica in tota Europ'a si cu atátu mai virtosu in Transilvani'a. Se adaoge la aceste cea mai prospeta votare a camerelor de una a trei'a suma pentru „armat'a mobilisata.“

In „Monitoru“ si in „Romanulu“ mai aflamu urmatoriele sciri mai noue.

In siedinti'a sea de ieri, Adunarea deputatiloru a votatu in unanimitate unu creditu extraordinariu de 368,406 lei pe sém'a d-lui ministru de resbelu,

pentru plat'a costului a 4,000,000 tuburi metalice pentru cartusiele armei Md. 1868 (Peabody), 8 lafete cu rotitie pentru tunurile de calibrul 9, si 8 lafete cu rotitie pentru tunurile de cal. 8, ce sunt de neaperata trebuintia pentru armat'a mobilizata.

Severinu, Joi, 4 Maiu. — Inaltimea Sea Domnitorulu, la orele 9 si jumetate, a trecut in inspectie trupele din a II divisie, compuse de 12 batalione, de supt comand'a d-lui generalu G. Angelescu; pe timpul acestei inspectiuni, care a duratu pana la ora 1 dupa amedi, Inaltimea Sea a ordonatu fia-carui batalionu d'a manevra in parte, si, in cele din urma, batalionulu 3 de venatori a facutu scola de batalionu scotiendu si tiraliori. Curatieni'a, echipamentulu, precisiunea cu care au manevratu aceste trupe, precum si aspectulu loru martialu, satisfacendu pe Inaltimea Sea Domnitorulu, a bine-voitu a multiami fia-carui batalionu in parte.

Dupa acesta, facendu a inainta pe toti d-nii oficiari si raniti insanatosiati si intorsi la corpu, din inaintea frontulu loru, a bine-voitu a distribui mai multe medalii si cruci.

La 2 ore, a parasitu campulu de manevre in acclamatiunile entusiaste ale trupe.

Imediatu dupa intorcerea Inaltimei Sele la palatu, a urmatu dejunulu, la care o bine-voitu a intruni mai multe persoane notabile.

La 3 ore, cu unu trenu espresu, a mersu de a visitatu lucrarile drumulu - de - feru, precum si gar'a de la Verciorova, care, de si anca neterminata, presenta unu aspectu destulu de placutu si confortabilu.

Dupa intorcere in Severinu, a bine-voitu a acorda mai multe audientie; in urma a avutu locu prandiulu, la care au luat parte mai multi orasieni si locuitori ai districtulu.

Aflamu ca Mari'a Sea Domnitorulu plecandu astadi la ora 1 dupa amedi din Craiova, a ajunsu iu Pitesci, unde va remane peste nopte, eru mane va pleca prin munti, indreptandu-se spre Campu-Lungu.

Oficiarii gardei nationale din tota tier'a voru da mane unu banchetu pentru aniversarea suirii pe tronu a M. Sele Carolu I, pentru proclamarea independintei si in memori'a aperatoriloru tiei.

Literariu.

Tipulu Abcedarielor seu Elementarielor romane, din imperiulu Austro-Unguru.

Teoriele invetiatiilor, cari se scriu pentru omeni crescuti, copti la mente si luminati de cunoscintiele necesarie, teoriile invetiatiilor se criticéza in dilele nostre, pana se lamurescu ca aurulu in focu.

Istoriile se descurca una pre alt'a adesea prin cate unu singuru documentu; studiile scientieloru naturale prin adaugerea catoru-va note la unele infusorii; éra Abcdariulu, prim'a carte de lectura si invetiatura a fiului omulu moritoriu; Abcdariulu, care la multi le forméza unic'a carte de invetiatura in tota viet'a; Abcdariulu, din care isi i'a totu moritoriulu inceputulu in cetire, ba adesea si in alte directiuni, elu — Abcdariulu — nu e trasu la nice una dare de sema, elu nu e lamuritu.

Ar trebui se ne intorcemu atentiunea, cu tota seriozitatea asup'r'a acestei carti, carea ar trebui se fia lucrata cu atata diligentia si cunoscintia de lucru, incatu se fia unu adeveratu capu d'opera; ar trebui se ne interesamu mai multu de ea, ca-ci: interesandu-ne de ea, ne interesamu de inceputulu invetiamentulu, de invetiamentulu intregu, de copii — si prin ei — de venitoriulu natiunei.

Nu voiescu a critica Abcdariile despre cari-mi iau libertate a vorbi; nu, nu-su competente. Mi iau inse libertate a le face cunoscute — fratiloru si domni-

loru colegi, dupa cumu ele se afla dejá; mi iau libertate a le descrie si descrierea loru o voiu face numai in urm'a cunoscintiei castigate prin prax'a scolaria.

De presentu-mi stau inainte 5 Abcdarie romane, 2 magiare si 2 germane. Pre celea 4 din urma le lasu altor'a, cari-su chiamati, eu me voiu incercá a descrie, in note catu de pucine, pe Abcdariile romanesce; si din ele, la loculu primu, voiu lua celu recomandatulu din partea statulu:

Elementariu seu Abcdariu pentru scolele poporale romanesce, prelucratu dupa Pavelu Gónczy, de Tom'a Rosiescu. Budapest'a, proprietatea statulu reg. ung. 1874.

Sub acestu titulu ne da Inaltulu ministeriu de culte si instructiune publica, cartea de lectura si invetiatura ce avemu a o pune in man'a copilulu mai intai. Se privimu nitielu la ea!

Esteriorulu ei e placutu, legatur'a buna, harti'a asemenea calitate destulu de buna.

Materi'a de tractatu espusa in acestu Elementariu 108 pagine, adeca:

60 de pagine ocupa tractarea literelor mici; dupa divisiunea si numirea dlui autoriu: Partea I, scrierea si cetirea literelor mici;

42 de pagine ocupa tractarea literelor mari, Partea a II scrierea si cetirea literelor mari, in legatura cu deprinderea in literele mici;

6 pag. le ocupa unu „Adausu“ de lectura cu delaturarea succesiva a semneloru superflue. Asia se divide materi'a intrega in acestu Abcdariu; adeca: Partea I literele mici, Partea II literele mari si Adausu, delaturarea semneloru superflue.

Binevoiescu On. lectori a me insoci, privindu nu numai parte de parte; foia de foia; prelegere de prelegere, ci chiaru si cuventu de cuventu si litera de litera, unde va cere trebuint'a.

Din capulu loculu inse ve spunu, ca Ortografie-i dau buna pace, atatu aci, catu si ori-unde; despre ea cautati scriptele autoriloru din si afora de patria si ve uniti cu cari ve va conveni. Eu in decursulu intregi descrieri voiu urmarí mai cu sema metodulu si me voiu incercá a marturisí peccatele comise in contr'a lui.

Partea I: Scrierea si cetirea literelor mici.

Mai antaiu aflamu in numit'a carte liter'a „i“ scrisu si tiparitu. Liter'a a 2-a ce ni se presenta e „n“ formandu cu elu si antecesorele seu cuvintele „in“, „ni“.

Liter'a a 3-a e „u“ formandu cu ea si ajutoriulu antecesoreloru cuventele: „nu“, „u-nu“, „i-nu“, nu-nu.

Adeca la a 3-a prelegere avemu cuvente de 2 silabe. Dupa „u“, prelegerea a 4-a urméza „m“. Aci ne oprimu nitielu se poposimu! Ce cuvinte se compuna dlu autoriu din „m“ si antecesorele lui si totusi se fia intuitive? Eta: „mi“, „nu-mi“, „mi-nu-ni“, „u-ni-mi“, adeca: cunoscú copii 4 litere, cu sonurile loru fresce si éta ca sciú formá si cuventu de cate 2, 3 silabe; sciú despartí cuvintele in silabe si sciú pronúciá pe „i“ diumetatitu. Dupa aceste, abstragundu dela imprejurarea, ca literele ni se presenta una-data scrise, apoi tiparite, precumu si lectiunile intregi; procedur'a e totusi: numai o greutate de una-data! (?) Câte greutatei avemu inse aci numai la cuventele „unimi“ seu „minuni“? 1. sonulu celu nou — celu tractamu adi — a lui „m“; 2. liter'a scrisa „m“; 3. liter'a tiparita „m“; 4. formarea unei silabe, „mi“; 5. formarea mai multoru silabe ca se avemu cuvente si despartirea cuventelor in silabe, u-ni-mi; 7. delaturarea unui 1/2 de „i“ finalu, u-ni-mi; 8. tractarea lui „i“ lungu ca in „nu-mi“, fora ai pune inse apostrofu; 9. si cea mai mare: insemnarea cuventulu „unimi“, cá a trece numai cá papagalulu nu e iertatu.

Si de ce atatea greutate de una-data, m'ar intrebá nescine? Eata, caus'a e inverdata: dlu autoriu a pusu pe „m“ prea in ainte. Natur'a lui „m“ — e, cá numai cu ajutoriulu lui „o“ seu „a“ poti face ceva cuvinte de dne ajuta in limb'a nostra, cari se fia totu-odata si intuitive. — Trebuiá deci se lase a i trece tote vocalele inainte, ba si unele consonante, precumu vomu vedea mai la vale, deca voia se documentedie cá a purcesu dela „usioru la greu“! Fiendu inca in statiune, se mai observamu ceva, cá apoi mergemu mai departe: „u“, ca litera, dupa cumu sciú toti botezati, e formatu din 2 „i“ legati de olalta si lipsiti de puncte; se cuvineca deci, in interesulu copiiloru, se se tractedie „u“ immediatu dupa „i“.

Trecemu la liter'a a 5-a, „e“, la care lectiune nu

aflamu nice unu cuventu de una silaba, ci: „ne-ne“, „nu-ne“ mi-nu-ne. nu ne nu-mi. Despartirea cuventelor scrise (aceloru puse in litere de mana) in silabe, pre totindené e insemnata cu (=) semnulu egalitatiei.

Dupa „e“ urméza „r“ cu cuvintele: „mu-re“, „nu-mi-re“, re-nu-me. nu-ri-re, éra cuvente usiore, premerse altor'a si mai usiore. Benevoiescu dle invetiatiuru a tractá la 22 Octobre a anului in care copii venira mai antaiu la scola, aceste 3 concepte abstracte!

„r“ e urmatu de „o“ cu cuventele: „o-mu“ (?) re-no-i-re. o-me-ni-me. Candu asiú scí ce va se dicé terminulu „o-mu“, asiú dice numai decatu ca in prelegerea a 7-ea suntu numai binevenite cuventele de cate 4 silabe; ci asiá tacu si trecu la

„a“ cu cuventele mama. ra-na. ar-ma. ma-ri-a ro-ma. no-ra. ro-ma-ni. si dicerile: a-na a-re o-me-ni-e ro-ma e ma-re. no-ra a-re ar-me. La dicerea I si II-a observezu, ca fiindu subiectele nume proprii, se le fia lasatu pana la tractarea respectiveloru initiale mari, ca se nu-si vina atunci in contradicere; éra facia de dicerea a III-a 'mi iau voia a intrebá: ce-i suntu bune, si: are pasport pe ele?

„v“ e urmatu de „v“. Aci éra si ne arata dlu autoriu 2 nume proprii, e-va si vi-e-na si in lectiunea tiparita e-re-mi-a a-re re-nu-me; si dsale nu-i se pare carnatiulu pré lungu in a 10-a prelegere! „i“ (finalu). Aci ne presenta dlu autoriu 12 cuvente, tote in pluralu, pote din cauza ortografica; vrea adeca se ne arete ca meri. veri. armeni, au a se serie in sing. cu „e“ nu cu „a“ precumu facu unii; deca pléca de aci, treca. duca-se, mergemu la

„ú“. Privindu de a menuntulu acesta prelegere observamu si aci, cá mai in tote, ca numele proprii nu lipsescu si ca-su insocite de nesce notiuni ca: u-manú. a-minú. ve-ninú.

„á“. La prelegerea scrisa, paremi-se s'a prea grabitu cu cuventele „urna“ si „norma“, éra cuventulu „i-ni-ma“ . . . pardon, am disu ca la ortografia nu me mestecu!

(Va urma).

Esemplarie intregi din „Observatoriulu“ dela 1/13 Aprile pe alu doilea trimestru mai sunt; pretiulu 2 fl. v. a. pana la 30 Iuniu.

Dela 1 Ianuariu mai avemu 18 ex.

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

	8/20 Maiu.
Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	l. 96.50 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„ 88.25 „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„ 90.— „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„ 85.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%)	„ 73.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„ 84.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„ 140.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„ 27.40 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„ 72.60 „
Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„ 200.— „
Romani'a, Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„ 50.— „

Publicatiune de arenda.

Prin care se face cunoscutu, ca mor'a din Blasiu cu 4 petrii, care este proprietatea fondulu asiá numitu „PP. Basiliu“, se va esarendá pre calea licitatiei in 15 Iuniu 1878 la 10 ore antemeridiane in cancelari'a subscrisulu.

1. Tempulu de arenda se incepe in 1-a Iuliu 1878 si duréda pana inclusive 30 Iuniu 1883.

2. Sum'a eschiamarei este: 5500 fl.

3. Doritorii de a licitá au a depune inainte de inceperea licitarei 10% ai sumei de eschiamare cá vadiu, — si pre langa aceea a justificá la dorinti'a comisiunei si starea loru materiale. Oferte in scrisu provideute cu vadiulu recerutu, numai asiá se voru lua in consideratiune, deca celu pucinu cu trei dile inainte de licitare se voru substerne Veneratulu Consistoriu metropolitaniu in Blasiu.

4. Informatiune mai detaliata despre conditiunile licitatiei se dau in cancelari'a subscrisulu.

Blasiu in 18 Maiu 1878.

Ludovicu Csato, advocatu archidiecesanu.

(25) 2—3

The'a

antiarthritica si antirheumatica alui WILHELM

curatitoare de sange spre a se folosi in ori-care anotempu cá singurulu midilocu curatitoriu de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune Vien'a, 7. dec. 1858.

Probata definitivu. Efecte exell. Resultatulu eminentu.

Prin p. in. patenta a M. Sale c. r. ascurata contra falsificarii. Vien'a, 28 martie 1871.

The'a acést'a curatia organismulu intregu, strabate partile intregulu corpu si folosindu-o cá beutura departéza dintr'insulu tote materiile stricacióse, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si efectulu siguru este durabilu.

Vindecarea perfecta a arthritei, reumatismulu, ból'a englezéscá, si a altoru bóle invecitate incurabili, ale ranelor, cari purtoéza ne'ncetatu, ale bóleloru genitáli si bubeloru, ale sgrabuntieloru pe trupu si in faéa, ale peteloru, bubeloru si-philitice.

The'a acést'a au produsu rezultate forte favorabili mai alesu in infaturi de ficatu si de splina, cum si in greutate hemoroidali, in doreri

de nervi, de muschi de incheiaturi, de udu, polutiuni, impotentie, scurgeri la femei etc.

Suferinté cum sunt bólele serofolose, infatur'a ghiuduriloru se vindeca iute si perfectu, la accia, cari beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promotoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlu Franciscu Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Wocheiner Feistritz (in Carniola), 1 oct. 1872.

On. Dle! Mai am éra si trebuintia de vreo trei pachete din the'a dtale curatitoare de sange, pentru ca dupa-ce am cumperatu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu excellentu „the'a antiarthritica si antirheumatica a lui Wilhelm curatitoare de sange“ m'am convinsu de ajunsu de minunatulu ei effectu. Te rogu se mi tramiti the'a curatitoare de sange cu receperea plátii prin posta. Cu totu respectulu

Ioanu Jerala, capelanu.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.

De asiú fi cunoscutu mai nainte poterea vindecatore „a theei dtale antiarthritice, antirheumatice, curatitoare de sange“ asiú fi scapatu de multu de o bóla vechia si asiú fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheltuita fora scopu pentru restaurarea

sanetáti mele. Pau' acum am trasu acestu midilocu nepretiuutu de la Praga din depoulu dtale, astadi me adresezu d'a dreptulu catra dta si Te rogu a mi tramite cu întorcerea postei 12 pachete pe langa receptiunea plátii. Cu totu respectulu

Josef Dilzl.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Gutenstein, 1 oct. 1872.

Se 'mi mai tramiti catu mai curendu 2 pachete „thea antiarthritica, antirheumatica, curatitoare de sange a lui Wilhelm“ precum mi-ai mai tramisu prin posta. Eu vediu, ca fora the'a dtale nu mai pociu existe. Cu tota stim'a

Florian Haselsteiner, Nr. 43 in Klosterthal.

Preste pucinu va urmá continuarea epistoleloru de recunosctinta, fiindu preste potintia a le publicá dimtr'odata pe tote.

Se ve feriti de falsificari si insielatiuni.

On. publicu la cumperare se binevoiescu a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din afora pe pachetu, pentru cá se nu fia insielatu prin falsificari.

Adoverata thea antiarthritica, antirheumatica curatitoare a lui Wilhelm, se póte trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritica, antirheumatica curatitoare de sange in Neunkirchen langa Vien'a, séu din depozitele mele publicate prin diarie.

Unu pachetu, impartitu in 8 dose, preparatu conformu instructiunei date de medicu dimpreuna cu informatiunea despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separatu 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritica, antirheumatica, curatitoare de sange a lui Wilhelm se mai afla in:

Sabiu la Frid. Thallmayer, comerciante.

Abrud: F. Tones & Comp.

Bistritia: Fridrich Kelp, Tergovits & Zintz,

Dietrich & Fleischer.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu.

Orastia: Carol Recker, apotecariu.

Alba-Julia: Iuliu Fröhlich, apotecariu.

Clusiu: Ad. Valentini, apotecariu.

Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.

Lechintia: Friedr. Scheint, apotecariu.

Feldióra (langa Brasiovu): Friedr. Folberth, apotecariu.

Ilia, C. Hoffinger, apotecariu.

Osiorheiu: Max Bucher.

Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariu.

Baia mare: I. Horacsek, apotecariu.

Aiudu: August Binder, apotecariu.

Miercuria: Chr. Fr. Schimmert, apotecariu.

Romaniu (Moldova): Josef Dannffy, apotecariu.

Sedisióra: Josef B. Teutsch, comerciante.

Reghinulu s.: S. & I. Leonhardt.

Huniadóra: Fried. Acker, apotecariu.

Rosi'a: Ludw. Moldovan, apotecariu.

Ocn'a (I. Sabiu): Joh. v. Cronberg, apotecariu. (23) 5